

ทำดีเสียก่อนตาย

ปัญญาบัณฑิตกฤษฎ์

ปาฐกถาธรรม โดย
พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

ทำดี เสียก่อนตาย

ทำดีเสียก่อนตาย

ปาฐกถาธรรม โดย

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

ณ โรงเรียนพุทธธรรม วัดชลประทานรังสฤษฎ์

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๗

จัดพิมพ์โดย

กองทุนปัญญาันทรธรรม ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา

วัดชลประทานรังสฤษฎ์ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

ที่ปรึกษา

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

พระมหาเพี้ยน อนุจารี

ติดต่อที่

ศูนย์สืบอายุพระพุทธศาสนา วัดชลประทานรังสฤษฎ์

อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี โทร. ๕๘๔-๑๘๕๕, ๕๘๓-๔๒๔๓

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กันยายน ๒๕๑๗ ๕,๐๐๐ เล่ม พิมพ์ครั้งที่ ๒ : เมษายน ๒๕๓๖ ๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๓ : กันยายน ๒๕๓๙ จำนวน ๑๒,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง จำกัด โทร.๕๘๓-๙๐๐๑, ๕๘๔-๒๒๔๑

ทำดีเสียก่อนตาย

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

ในวันอาทิตย์ได้เห็นโยมมาฟังธรรมกันมากๆ จนกระทั่งว่าไม่มีที่นั่งในศาลา ก็ทำให้รู้สึกอึดอัดใจอยู่บ้างเล็กน้อย อึดอัดว่าในด้านบริการด้านเก้าอี้ไม่พอแก่ญาติโยม ส่วนด้านธรรมะนั้นบริการกันจนพอ ไม่ลำบาก แต่เก้าอี้ที่นั่งไม่ไหวเพราะศาลาเนื้อที่จำกัด บริเวณก็ฤดูนี้ฝนตกเฉอะแฉะไม่สะดวก อีกไม่เท่าใดโรงเรียนที่สร้างก็จะเสร็จเรียบร้อย บริเวณถมไว้กว้างกว่านี้ นั่งข้างในก็ได้

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

ข้างนอกก็ได้ สะดวกกว่าโปร่งกว่า แล้วก็เสียกว่าตรงนี้ เพราะไม่มีรังวิ้งพลุพล่าน จะได้รับความสะดวกในการฟังมากขึ้น การก่อสร้างก็กำลังเร่งอยู่ สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยอะไร แต่เกิดขึ้นด้วยธรรมะอันเป็นหลักคำสอนในทางพระศาสนา ที่เราได้ปฏิบัติได้เผยแผ่แก่ญาติโยม

อานิสงส์ของธรรมะนั้นมีมาก ถ้าเรากระทำอยู่แล้ว ก็ได้เกิดประโยชน์เรื่อยไป ดีกว่าอย่างอื่น สิ่งอื่นนั้นจิตใจง่าย แต่ธรรมะไม่รู้จักจิตใจ ถ้าเป็นอาหารก็เรียกว่าเป็นอาหารที่กินไม่เบื่ออาหารบางประเภทรับประทานบ่อยก็เบื่อ แต่บางประเภทไม่เบื่อ นอกจากเวลาร่างกายผิตปกติ

ธรรมะก็เป็นอาหารใจประเภทที่กินไม่เบื่อ ดูหนังสือธรรมะที่เราอ่าน เรื่องหนึ่งอ่านได้หลายครั้งหลายหน แต่ถ้าหนังสือประเภทเรีงรมย์นวนิยาย อ่านจบเดี๋ยวมันก็หมดเรื่องแล้วก็ไม่อยากอ่านอีก แต่ธรรมะนี้อ่านแล้วอ่านอีกก็ไม่เบื่อ

ไปที่จังหวัดอ่างทองที่อำเภอวิเศษไชยชาญ คุณโยมคนหนึ่งบอกว่า “หนังสือเล่มนี้ผมอ่าน ๑๕ ครั้งแล้ว” คือหนังสือ “แก่นพุทธศาสนา” อ่าน ๑๕ ครั้ง บอกว่า..ทุกครั้งที่อ่านมีอะไรใหม่เกิดขึ้นในใจเสมอ อันนี้แสดงว่า อาหารใจหรือธรรมะเป็นสิ่งไม่เบื่อสำหรับผู้ที่จะรับประทานอาหารประเภทนั้น

ญาติโยมที่มาฟังธรรมนี้ก็เหมือนกันไม่เบื่อในการฟัง อาตมาก็ไม่เบื่อในการให้ธรรมแก่ญาติโยมทั้งหลายเมื่อผู้ให้กับผู้ฟังไม่เบื่อ

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

มันก็ว่ากันเรื่อยไป อาทิตย์นี้ก็เรียกว่าเป็นอาทิตย์สุดท้ายของการเข้าพรรษา วันที่ ๒ ก็ออกพรรษาแล้ว แต่ว่าถึงจะออกพรรษาเราก็ไม่ออก... ถ้าจะออกก็ได้เหมือนกันแต่ออกจากความชั่วไปสู่ความดี ออกจากผีไปอยู่กับพระ แต่ถ้าออกจากพระไปอยู่กับผีนี้ไม่ได้เรื่องอะไร เพราะฉะนั้นอะไรที่เราทำมาในพรรษา ก็ทำเรื่อยไป อาหารใจเป็นเรื่องไม่จบก็ต้องทำเรื่อย ๆ ไป ญาติโยมก็มาฟังกันเรื่อยไป เพราะว่าบางคราวอาจจะมีธุระไปไหนเสียบ้าง แต่ว่าถึงไปก็ให้พระองค์อื่นแสดงให้ญาติโยมฟัง ตามปกติก็ไม่ค่อยจะไปไหน ในตอนออกพรรษาแล้วก็ดี จะได้พุทธธรรมะให้ญาติโยมฟังกันต่อไป

ญาติโยมที่มาฟังกันอยู่เป็นประจำนั้น ย่อมได้รับประโยชน์จากธรรมะ คืออย่างน้อย ๆ ก็สบายใจ ยิ่งโลกในสมัยปัจจุบันนี้ด้วยแล้วมีเรื่องกระทบกระเทือนชุ่นข้องหมองใจกันบ่อย ๆ แม้เทวดาก็ยังถูกคนว่าเวลานี้ อ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐว่าหนังสือวารสารของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เขียนกระทบกระเทือนในหลวง เรียกว่า ถ่มน้ำลายรดฟ้า มันก็เปื้อนหน้าตัวเอง

ความจริงในหลวงของเรานั้นทรงมีประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองเหลือหลาย ได้ปฏิบัติกิจเพื่อความสุขของประชาชนอย่างเต็มที่ ถ้าพระองค์จะนั่งอยู่ในวังเฉย ๆ ก็ไม่มีใครว่าอะไร แต่ว่าคนสันดานชั่ว มันก็หาเรื่องด่าได้ทั้งนั้น ทำดีมันก็ด่า ทำชั่วมันก็ด่า พระพุทธเจ้าท่านจึงบอกว่าคนมันก็อย่างนั้น เราเดินกัมมัฏฐานว่า เดินแหงน

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

หน้ามันก็ว่า ปากปิดมันก็ว่า ปากเผยมันก็ว่า คนสวยมันก็ดำ คนไม่สวยมันก็ดี มนุษย์ในโลกมันเป็นอย่างนั้น แม้พระพุทธปฏิมาก็ยังราคะ มนุษย์เดินดินหรือจะสิ้นคนนินทา เขาว่าไว้อย่างนี้

แต่ว่าคนที่ไปว่าบุคคลที่ไม่ควรว่า แสดงว่าจิตใจต่ำเต็มที พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า “พาลา นปฺปัสฺสนฺตุ ทานํ - คนพาลไม่เคยสรรเสริญการให้” ถ้ามีการให้การแจกที่ใด คนพาลหมั่นไส้ มันไม่ยินดีปรีดาในการให้ คนพาลไม่ยินดีในการทำดีของใครๆ เพราะนิสัยมันต่ำนั่นเอง ไม่ใช่เรื่องอะไร อ่านแล้วก็สงสารคนเขียนไม่ได้สงสารในหลวงดอก เพราะว่า ผู้นั้นไม่ได้ทำความเสียหายให้แก่ฟ้า ฟ้ายังให้ประโยชน์แก่แผ่นดินอยู่ตลอดเวลา แต่ว่าสงสารคนเขียนว่า..ทำไมจิตใจมันจึงต่ำลงถึงขนาดนั้น เขียนไปตามอารมณ์ ไม่มีสติปัญญา ไม่มีเหตุผล แม้จะเป็นนักศึกษา ก็เรียกว่าเรียนไม่ได้เรื่อง ถ้าได้ปริญญาไปก็คงไปทำลายตัวเอง ด้วยความรู้ของตัวเอง

เหมือนต้นกล้วยตายกับปลีกล้วยนั่นเอง ต้นไผ่ก็ตายกับช่อดูไผ่ แม่ม้าอัสดรก็ตายเพราะเกิดลูกม้าออกมา เพราะว่าลูกมันแก่ มันก็ถีบท้องออกมาเลย ธรรมชาติมันไม่มี แต่ว่าเขาเปรียบเทียบให้ฟัง หมายความว่า คนเราถ้าทำลายตัวเองแล้วมันตาย ไปไม่รอด ชีวิตไม่เจริญก้าวหน้า ถ้าเราไปประทุษร้ายต่อคนที่ไม่ประทุษร้ายตอบ ได้รับโทษทัณฑ์หลายสถาน เป็นโทษทัณฑ์แรงๆ ทั้งนั้น เช่น เป็นบ้าเป็นหลัง มีโรคขนาดหนักรักษาไม่ได้

❀ คำติเสียก่อนตาย ❀

ไม่มีใครอยากคบหาสมาคมเป็นต้น เป็นเรื่องเสียหาย เพราะไม่เคยฟังธรรม ไม่เคยเข้าใจพระ คบแต่คนชั่วคนร้ายมีมิจฉาปฏิภูมิ จึงได้มีจิตใจตกต่ำ ไปถึงขนาดนั้น น่าสงสาร.. คนในโลกที่เราควรสงสารที่สุด ก็คือคนที่วิญญูณตกต่ำนี้เอง

ถ้าจิตใจต่ำไปสู่ความชั่วความร้าย เป็นคนน่าสงสาร คนเจ็บทางกาย ยังไม่น่าสงสารเท่าใด แต่คนป่วยทางใจน่าสงสารที่สุด เพราะ คนเจ็บกายก็ไปนอนที่โรงพยาบาล ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใคร แต่คนป่วยทางใจ ร่างกายไม่อยู่โรงพยาบาลยังเที่ยวทำความรำคาญ ให้เพื่อนบ้านรำคาญให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนหลายสถาน จึงเป็นคนประเภทที่น่าสงสาร ควรจะให้การช่วยเหลือ

การช่วยเหลือก็คือว่า ช่วยแนะนำชักจูง ให้เขาเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ให้กระทำการที่ควรทำ ให้ละสิ่งที่ควรละ ให้ตั้งตนไว้ชอบตามหลักธรรมะ ถิ่นนับว่าเป็นการช่วยที่ประเสริฐ ทำชีวิตให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ญาติโยมทั้งหลายที่เข้าสู่ธรรมะมีลูกมีหลาน ในระหว่างนี้ ต้องหมั่นเตือนลูกหลานไว้ อันตรายมีต่อไปข้างหน้า ให้ระวังเนื้อระวังตัว อย่าเที่ยววอวายเตร่ อย่าไปทำอะไรมิเหมาะสมไม่ควร อันตรายอาจจะเกิดขึ้นแก่ชีวิตของเขาได้ จึงเป็นเรื่องที่ควรจะได้ระมัดระวังไว้ ให้อยู่กับเหย้าเฝ้าเรือน ไม่จำเป็นก็อย่าออกไปเที่ยว เพราะมีภัยรอบด้าน อันนี้เป็นเรื่องน่าคิดอยู่ประการหนึ่ง

ที่นี้ เรื่องที่ตั้งใจจะนำมาพูดกับญาติโยมในวันนี้ อยาที่จะพูด

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

เรื่องเกี่ยวกับ“การกระทำดี”เสียหน่อย คือว่าในสมัยก่อนนี้คนอยากเป็นเทวดากันมาก ทำบุญสุนทรทานอะไรก็อยากจะไปเกิดในสวรรค์ อยากจะไปเป็นเทวดา เพราะเข้าใจว่าเทวดานั้นเป็นภพที่เต็มไปด้วยความสุขสงบ ไม่มีความวุ่นวาย ไม่มีความเดือดร้อน แต่ความจริงนั้นหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะเมื่อมีเกิดที่ใด ก็ต้องมีทุกข์ที่นั่น มีชาติมีภพในที่ใดก็มีทุกข์ในที่นั้น แต่ที่เราไม่เข้าใจซึ่งในเรื่องอย่างนี้ เข้าใจว่าเป็นมนุษย์นี่แสนลำบาก เป็นเทวดาคงจะสบาย แต่ความจริง ก็หาได้สะดวกสบายอะไรไม่

คล้ายๆ กับคนยากจน นี้กว่าคนมั่งมีเขาคงจะเป็นสุขสบาย มีอะไรกินอะไรใช้สะดวกทุกประการ อันนั้นมันเป็นเรื่องความสะดวก แต่ว่าอาจจะไม่สบายทางใจก็ได้ เพราะเรื่องจิตใจนั้นเป็นเรื่องภายในที่ไม่มีใครมองเห็นได้ เจ้าตัวเท่านั้นรู้ว่าสภาพจิตใจของตัวเองเป็นอย่างไร ไม่ใช่ว่าพอมีอะไรสมบูรณ์แล้วหมดทุกข์หมดร้อน

ความทุกข์ความเดือดร้อนย่อมเกิดขึ้นได้ เมื่อยังมีอวิชชาครอบงำจิตใจ เมื่อใดเราทำลายอวิชชาออกไปเสียได้ เมื่อนั้นความทุกข์จึงจะหายไป

แต่ว่าคนเราเข้าใจว่า“สวรรค์”เป็นยอดแห่งความสุข ก็มีความต้องการ ทำบุญสุนทรทานอะไร ก็อธิษฐานขอให้เกิดเป็นเทพบุตร เทพธิดา จะได้มีความสุขความสบายตามสมควรแก่ฐานะ เรื่องเทพบุตร เทพธิดา นี้ ความจริงก็เป็นเรื่องเก่าแก่ มีมาก่อนพระพุทธเจ้าของเราเกิดด้วยซ้ำไป เพราะในศาสนาฮินดู หรือ

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

ศาสนาพราหมณ์นั้น มีเรื่องเกี่ยวข้องกับเทวดามากมาย มีความสัมพันธ์กับมนุษย์อยู่ตลอดเวลาเขานับถือเทพเจ้าใหญ่บ้าง เล็กบ้าง มีมากมาย ถ้าไปถามนักปราชญ์ ศาสนาฮินดูแล้ว เขาก็จะตอบว่า เทวดามีประมาณ ๓๐ โภกวิ ไม่น้อยๆ มากกว่าพลเมืองไทยเสียด้วยซ้ำไป เรียกว่าอยู่กันแน่นหนาคับคั่ง อยู่กันอย่างแออัดยัดเยียด บางแห่งกล่าวว่า ถ้าเอาเข็มทิ้งลงไปก็จะไปถูกหัวเทวดา เพราะว่ามีมากเหลือเกิน อันนี้เป็นเรื่องที่เขาเล่าไว้ก่อนพระพุทธเจ้าของเราเกิดด้วยซ้ำไป

ครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าของเราอุบัติขึ้นในโลก ได้ตรัสรู้ธรรมะแล้ว พระองค์ไม่ได้สอนให้เราถือเทวดาในรูปบุคคลสมมติอย่างนั้น แต่ให้ถือคุณธรรมเป็นเทวดา คือ ให้ประพฤติดี ประพฤติชอบ แล้วจะได้เป็นเทวดา จึงบอกไว้ว่า *เทวดามี ๓ เหล่า* คือ *อุบัติเทวดา* หมายถึงเทวดาเก่าๆ ที่เขาเชื่อกันมา ทำความดีแล้วก็ไปเกิดตามที่เขาเชื่อกันมาก่อน แล้วก็ *สมมติเทวดา* หมายถึงว่าคนในโลกนี้แหละ แต่ว่าได้รับการยกย่องเป็นเสมือนเทวดา เช่นพระราชามหากษัตริย์ อย่างนี้ เราเรียกว่าสมมติเทวดา ในคำบาลีเวลาพูดกับพระราชินี เขาใช้วลีอุปมาว่า *สมมติเทว... ข้าแต่สมมติเทพ* เป็นเทวดาโดยสมมติ

ส่วนเทวดาอีกพวกหนึ่งนั้น เป็นเทวดาแบบพุทธแท้ เรียกว่า *วิสุทธิเทวดา* หรือ *วิสุทธิเทพ* หมายถึงบุคคลผู้มีใจบริสุทธิ์ปราศจากกิเลสคือพระอรหันต์นั่นเองพระอรหันต์หรือพระพุทธเจ้า

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

เรียกว่าวิสุทธิตhevada วิสุทธิตhevadaเกิดโดยธรรม เกิดจากธรรม ส่วนเทวดาอื่นนั้นเกิดโดยชาติโดยกำเนิด แต่วิสุทธิตhevadanั้นเกิดจากธรรมโดยแท้ ผู้ใดประพฤติธรรมข้อที่จะทำให้เป็นเทวดา ก็เรียกว่าผู้นั้นเป็นเทวดา พระพุทธเจ้าทรงเปลี่ยนตัวบุคคลสมมติ ให้เป็นธรรมะ ถ้าเราเรียกตามภาษาธรรมะเรียกว่า“บุคคลาธิษฐาน” หมายถึง การอ้างตัวบุคคลเป็นตัวอย่าง “อัมมาธิษฐาน” พูดถึงข้อปฏิบัติล้วนๆ ไม่เกี่ยวด้วยตัวบุคคล เช่นว่าพระพรหม ถ้าพูดเป็นบุคคล ก็หมายถึงพระพรหม ๔ หน้า ที่เขาปั้นไว้หน้าโรงแรมเอราวัณ อะไรอย่างนั้นแหละ นั่นมันเป็นคนลสมมติ

ถ้าพูดเป็น อัมมาธิษฐาน ก็หมายถึง พรหมวิหารธรรม ได้แก่ เมตตา-ปรารถนาความสุขความเจริญแก่ผู้อื่น กรุณา-มีใจสงสารอยากจะช่วยเขาให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน มุทิตา คือการพลอยยินดีในความดีความสุขความเจริญของผู้อื่น อุเบกขา หมายถึงความวางเฉยในเมื่อไม่สามารถจะบำเพ็ญธรรม ๓ ข้อข้างต้นได้ ผู้ใดตั้งอยู่ในธรรม ๔ ประการนี้ ผู้นั้นชื่อว่าเป็น“พรหม” มารดาบิดานี้เขาเรียกว่าเป็น“พรหม”ของบุตร เพราะมีคุณธรรม ๔ อย่างนี้สมบูรณ์อยู่ในจิตใจ พระผู้มีพระภาคทรงเปลี่ยนอย่างนี้

คนอินเดียบโบราณนับถือเทวดาเป็นองค์ๆ แต่พระองค์แนะธรรมะให้ปฏิบัติ แม้เรื่องพระพรหมที่เป็นพระเจ้าผู้สร้างของชาวฮินดู เวลาไปถามพระพุทธเจ้า พระองค์กลับถามว่า พระพรหมเป็นผู้บริสุทธิ์หรือเปล่า เขาก็ตอบว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ แล้วทำไม

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

ท่านไม่ทำตัวให้บริสุทธิ์ เพื่อเข้าถึงพระพรหมเสียแล้ว พระองค์
ย้อนถามไปในรูปร่างนั้น

คือไม่ได้คิดถึงธรรมะข้อปฏิบัติจึงพูดเป็นตัวบุคคล ถ้าเรา
พูดในแง่ธรรมะ ก็หมายถึงข้อปฏิบัติ หมายถึงการปฏิบัติ หมายถึง
ถึงผลอันเกิดขึ้นจากการปฏิบัติ เช่นว่า พระพรหมเป็นผู้บริสุทธิ์
เราก็ควรทำตัวให้บริสุทธิ์ พระเจ้าเป็นผู้มีความกรุณา เราก็ควร
ทำใจให้กรุณา อย่างนี้เป็นต้น จึงจะเรียกว่า เข้าถึงสิ่งเป็นเนื้อแท้
คือตัวธรรมะ อันเรานำมาปฏิบัติได้

ถ้าเราใคร่เป็นเทวดาในรูปใดก็ตาม เราควรจะปฏิบัติธรรม
เพื่อความ เป็นเทวดา เพราะในขณะที่ปฏิบัติธรรมนั้น จิตใจสูงขึ้น
อยู่ในขั้นนั้น แต่ว่าไม่ใช่ให้หยุดเพียงขั้นนั้นดอก ให้ผ่านพ้นต่อไป
สวรรค์นั้นถือว่าเป็นทางผ่าน ไม่ใช่ทางที่เราจะไปตั้งรกรากลงที่นั่น
เพราะมันยังเต็มไปด้วยความทุกข์ความวุ่นวาย แต่ว่าเราผ่านไป
สักหน่อย เพื่อไปเยี่ยมดูเทวดาทั้งหลาย เสร็จแล้ว เราไม่แหวะที่นี้
เราจะเดินต่อไป จนกระทั่งถึงการดับทุกข์ดับร้อน ได้เด็ดขาด
เรียกว่า“พระนิพพาน” อันเป็นจุดหมายปลายทางของการปฏิบัติ
ทางพุทธศาสนา เป็นสภาพทางจิตที่สงบเย็นอยู่ตลอดเวลา เป็น
จุดหมายสำคัญ แต่ถ้าเรายังไม่ถึงจุดนั้นก็เอาเพียงขั้นเป็นเทวดา
ในบ้านไปก่อน เป็นเทวดาอยู่ในสังคมดีกว่าเป็นอย่างอื่นอยู่ในสังคม

ในเรื่องคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนารุ่นอรรถกถา ไม่ใช่รุ่น
พระบาลี ซึ่งเป็นคัมภีร์ดั้งเดิม แต่ว่าเป็นคัมภีร์อรรถกถา คือ

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

อธิบายบาลีที่หนึ่งก็เล่าเรื่องเกี่ยวกับเทวดาไว้มากเหมือนกัน แต่ว่าก็แนะนำ ถ้าจะเป็นเช่นนั้นก็ต้องปฏิบัติธรรม

เช่นว่า เขาเล่าเรื่อง นายหนุ่มคนหนึ่ง ชื่อ มัคคมาณพ เป็นคนใจกว้าง เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ชอบใช้ชีวิตของตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม หรือแก่บุคคลอื่นทั่ว ๆ ไป แก่ชอบไปทำอะไรที่เป็นประโยชน์สาธารณะ เช่นถนนหนทาง ถ้าตรงไหนลุ่มก็เอาดินไปถมให้มันตื้นขึ้น ตรงไหนควรมีสะพานก็ไปสร้างสะพาน ตรงไหนรกเต็มไปด้วยซากหมามุข เดินลำบาก ก็ถางให้มันเตียนขึ้นแรกก็ทำคนเดียวไม่ได้ชักชวนใคร ไปทำบ่อย ๆ เวลาว่างก็ไปทำส่วนเวลาอื่นก็ทำมาหากินตามฐานะ แต่พอว่างจากงานส่วนตัว ก็ต้องไปทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมต่อไป

ชั้นแรกก็ทำคนเดียว แต่ว่ามีคนเดินผ่านทางนั้น ได้รับความสะดวกสบาย เมื่อเห็นเขาทำ ก็ไปถาม ถามว่าท่านทำอะไร แก่ก็บอกว่า “ฉันทำทางไปสวรรค์” ว่าจะอย่างนั้น คนเหล่านั้นก็นึกว่า เออ! เข้าทีดี ก็บอกว่า เฮ้! ฉันจะร่วมมืออีกสักคนหนึ่ง ก็เลยกลายเป็นสอง ต่อมาคนอื่นมาเห็นก็มาถามอย่างนั้น ว่าท่านทั้งสองนี้ทำอะไรกัน เขาก็ตอบพร้อมกันว่า ทำทางไปสวรรค์ คนเขาอยากไปสวรรค์ ก็มาร่วมทำกันอีก เพิ่มขึ้น ๆ จนกลายเป็น ๓๓ คน ร่วมกันทำทาง ทำบ่อน้ำ สร้างสวนสาธารณะ สร้างศาลาพักผ่อนอะไรต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่สังคมในยุคในสมัยนั้น

ทางจังหวัดภาคใต้เรา ที่สงขลาเป็นตัวอย่าง ถ้าเดินทางจาก

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

ตัวเมืองสงขลาข้ามไปทางหัวเขาแดง เรียกว่า เขตอำเภอเมือง จะ
ทั้งพระ ระโนด เป็นเขตชายทะเลสองฝั่ง ฝั่งในทะเลสาป ฝั่งนอก
ทะเลหลวง คืออ่าวไทย ระหว่างทางที่เดินไปนั้นจะเห็นศาลา บ่อน้ำ
ต้นไม้ร่มรื่นมากมายเหลือเกิน คนเขาสร้างไว้ ไปพักศาลานี้มองเห็น
ศาลาหลังหน้า พักที่ศาลาหลังนี้ก็มองเห็นศาลาหลังโน้น ทางเดิน
แถวนั้นเป็นดินทรายละเอียด ทรายชายทะเล ถ้าเป็นหน้าร้อน ก็
ต้องวิ่ง เพราะมันร้อนเต็มที คนเดินไปร้อนๆ พอไปเจอศาลา บ่อ
น้ำ ร่มไม้ ก็หยุดพัก หายเหนื่อยแล้วก็เดินทางต่อไป

ศาลาไม่รู้สักกี่ร้อยหลังในบริเวณนั้น เต็มไปหมด ชาวบ้าน
เขามาสร้างบ้าง พระชนชาวบ้านสร้างบ้าง สร้างศาลา สร้างบ่อน้ำ
เวลาเดินทางก็ได้พักผ่อนสบาย แล้วโดยมากก็มีแม่ค้าเอาของมา
วางขายในศาลา ชายช้ำย่าบ้าง ชายขนมบ้าง ชายอะไรๆบ้าง พระ
สงฆ์องค์เจ้าเดินทางไม่ต้องกลัวอดดอก ๑๑ โมง ไปถึงศาลาไหน
ไปนั่งไม่ต้องพูดต้องจา นั่งไม่ทันเหยื่อแห้งเดียวก็มาแล้ว เขาเอา
มาถวาย อันนี้เป็นกิจที่เขาชอบทำ บางหลังก็ใหญ่โตนิมนต์พระไป
เทศน์ทุกวันพระเวลาเย็นๆ เพื่อให้คนบ้านใกล้เรือนเคียงได้ฟัง
พระธรรมเทศนา

เรื่องอย่างนี้ก็เป็นเรื่องทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์
แต่ว่ามาในสมัยนี้เขาทำถนนรถยนต์วิ่ง ศาลาที่สร้างไว้ คนก็ไม่ค่อย
ได้พักเท่าใด เว้นไว้บางแห่งซึ่งอยู่ใกล้หมู่บ้าน คนก็มานั่งพักเพื่อจะ
ขึ้นรถต่อไป ก็ยังเป็นประโยชน์อยู่

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

เมืองไทยเราสมัยก่อนมีศาลาพักร้อน มีร่มไม้ มีบ่อน้ำ ตามหน้าบ้านก็มีหม้อน้ำใส่น้ำเย็นๆ มีขันใบน้อยๆ วางไว้บนหม้อ เพื่อให้คนได้ดื่มกินน้ำเวลาเดินทาง แต่ว่าต่อมาสิ่งที่เอาไปไว้นั้น คนก็ขโมยเอาไปเสีย เช่นว่าขันน้ำที่วางไว้มันก็ขโมยเอาไปเสีย อย่างนี้เป็นต้น ก็เลยหายไป ไม่มีคนตั้งน้ำไว้ให้คนเดินทางดื่มต่อไป ยังมีอยู่บ้างในบางแห่งที่ทำกันอยู่ในรูปแบบนี้ เรื่องอย่างนี้มันเป็นเรื่องความเสียสละเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม

การเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นกิจชอบอย่างหนึ่ง ที่ควรจะได้กระทำทุกๆ ไป คนเราถ้ามีน้ำใจ เสียสละแล้วก็กลายเป็นคนใจกว้าง ถ้าเกิดความเห็นแก่ตัวแล้ว ก็เป็นคนใจคับแคบ ไม่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ใครๆ โลกเราถ้าเต็มไปด้วยคนใจคับแคบมันก็วุ่นวาย เกิดปัญหามากมายประการ ปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคม เกิดจากคนใจแคบทั้งนั้นแหละ คนใจแคบก็คือคนเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ทำอะไรก็จะเอาแต่ประโยชน์ตนเป็นใหญ่ ไม่คำนึงถึงประโยชน์และความสุขส่วนรวม ความวุ่นวายก็ต้องเกิดมากเป็นธรรมดา แต่ถ้าหากว่าเราตั้งใจเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เรื่องความยุ่งมันก็น้อยลงไป สมัยโบราณเขาก็สอนกันมาในรูปอย่างนี้

ชายหนุ่มชุด ๓๓ คนเขาช่วยกันทำงาน พัฒนาถนน บ่อน้ำ ศาลาสาธารณะ จนแก่เฒ่าตายไป แล้วก็ไปเกิดเป็นพระอินทร์ อันนี้เป็นเรื่องเก่าที่เขาเล่ากันมา ครั้นเรื่องนี้ไปถึงพระโสดของพระผู้

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

มีพระภาคเจ้า พระผู้มีพระภาคท่านตรัสเป็นเรื่องธรรมะไป คือว่า ถ้าใครอยากจะเป็นพระอินทร์ในรูปอย่างนั้น ก็ต้องประพฤติธรรม แล้วก็วางหลักธรรมะไว้ ๗ ประการ เพื่อให้คนเอาไปปฏิบัติแล้ว จะได้เป็นพระอินทร์ คือเป็นก่อนตาย ไม่ใช่เป็นกันเมื่อตายแล้ว เป็นอะไร มันเป็นก่อนตายนี้ดีกว่า เป็นเมื่อตายแล้วเราไม่รู้ไม่เห็น แล้วคนอื่นก็ไม่ได้พลอยอนุโมทนาสาธุด้วย เพราะไม่รู้ว่าเป็นหรือเปล่า แต่ถ้าเราเป็นเสียก่อนตาย มันเห็นได้ชัดด้วยตัวเราเอง หมายความว่าเรื่องอะไร

ในทางพระพุทธศาสนาให้เป็นก่อนตายกันทั้งนั้น แม้การปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุนิพพาน ก็ให้บรรลุก่อนตาย ถ้าตายแล้ว บรรลุมันก็ได้เรื่องอะไร ไม่มีใครรู้ไม่มีใครเห็น พระองค์จึงสอนให้ นิพพานก่อนตาย ให้ได้ความสงบเสียก่อนตาย ไม่ใช่ไปเอากัน เมื่อตายไปแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องที่เราเรียกว่าฝันมากไปหน่อย เพราะฉะนั้นจึงสอนทางปฏิบัติเป็นตัวธรรมะไว้ เพื่อให้เราเอามาปฏิบัติ

เราลองมาศึกษาเรื่องนี้สักเล็กน้อย ว่ามันจะเป็นประโยชน์ แก่สังคมในยุคปัจจุบันขนาดไหน ถ้าเราได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติ ๗ ประการ ที่ทำให้คนเป็นพระอินทร์นี้จะดีหรือไม่ ถ้าเอามาศึกษา พิจารณาแล้วก็จะเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ตัวเรา แก่สังคมอย่างมากหลาย และถ้าเราดูสังคมในยุคปัจจุบัน มีจำนวนไม่ใช่น้อยที่ขาดคุณธรรมเหล่านี้จึงเป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวาย ความวุ่นวายส่วนตัว ความวุ่นวายในครอบครัว ในวงงาน ตลอดจนความวุ่นวายของ

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

สังคมโลก ก็เกิดจากว่า ไม่เอาสิ่งเหล่านี้มาใช้เป็นแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จึงได้เกิดปัญหายุ่งยากด้วยประการต่างๆ

แต่ถ้าสมมติว่า เราชวนกันใช้หลักเหล่านี้ เป็นแนวปฏิบัติอะไรๆ ก็จะไม่วุ่นวาย เมืองไทยเรานี้เป็นเมืองพุทธศาสนา ที่เราพอจะคุย อวดกันอยู่ได้ อวดได้ว่ามีความมั่นคง คือมั่นคงในการจัดระเบียบ ในการเป็นอยู่เรียบร้อยกว่าประเทศอื่น ที่นับถือพุทธศาสนาด้วยกัน เพราะว่าประเทศอื่นนั้น เสียหลักเอกภาพไป ไม่มีความเป็นอิสระในชาติ ศาสนาก็เลยอับเฉาไปด้วย เพราะผู้ที่เข้ามาปกครองนั้น ไม่ได้เอาใจใส่บำรุงส่งเสริมศาสนา

ส่วนในเมืองไทยเรานั้น พระราชมหากษัตริย์ทุกพระองค์ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงกาลบัดนี้ เวลาเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติก็ได้ประกาศเป็นสัจจวาจาว่า **“เราจะบำรุง ขอบขันทสีมาอาณาจักร และพระพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า”** อันนี้เป็นหน้าที่ขององค์พระมหากษัตริย์ การบำรุงพระศาสนาของพระมหากษัตริย์นั้น ไม่ใช่บำรุงแต่เพียงด้านวัตถุ แต่ว่าได้บำรุงในด้านการปฏิบัติธรรมะ คือองค์พระมหากษัตริย์ ได้ทรงปฏิบัติธรรมเป็นตัวอย่างแก่ประชาราษฎร์ พระมหากษัตริย์อยู่ใน **“ทศพิธราชธรรม”** คือ ธรรมสำหรับพระราชอา ๑๐ ประการ อันเป็นคุณธรรมที่เป็นประโยชน์แก่พระองค์และประเทศชาติ

การปฏิบัติในธรรมเหล่านั้นเรียกว่าบำรุงศาสนาอย่างแท้จริง ทรงเป็นตัวอย่างในทางการปฏิบัติธรรมแก่ประชาชน เช่นในหลวง

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

ของเราองค์ปัจจุบันนี้ ถ้าเราเพิ่งพินิจพิจารณาด้วยดีแล้ว ก็จะต้องพบว่า พระองค์เป็นผู้แทนของพระธรรมที่เดียว เป็นประมุขที่ทรงปฏิบัติธรรมะอยู่ตลอดเวลา ในชีวิตประจำวันของพระองค์ ก็ทรงเป็นธรรม เป็นผู้แทนของธรรมะก็ว่าได้ จึงเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของธรรมะในพุทธศาสนา เป็นเครื่องคุ้มครองรักษา เราจึงได้อยู่เย็นเป็นสุขกันพอสมควร แต่ตัวก็มีลางร้ายบอกเหตุการณ์อยู่บ้างว่าต่อไปข้างหน้าذنไตรกึ่งหักจะเกิดขึ้น ต้นโพธิ์ใบโกรนจะมีขึ้น เพราะว่าคนเราไม่สนใจธรรมะ เห็นธรรมะเป็นของครี ไม่ทันสมัย เห็นกิจกรรมทางศาสนาเป็นของคุณตาคุณยายไม่ค่อยสนใจเสียเลย อันนี้แหละเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมทางจิตใจ ในกาลต่อไปข้างหน้า

คนเราถ้าชวนกันละเลยแบบแผนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามแล้วจะมีอะไรเป็นหลักรักษาจิตใจกันต่อไป ก็จะอยู่กันด้วยความเขม่นเข้าหากัน ก็จะเกิดเป็นปัญหาสร้างความทุกข์ ความเดือดร้อน

บทเรียนใกล้ๆ บ้านมันก็สอนอยู่พอแล้ว ว่าการไม่ประพฤติธรรมนั้นให้ผลอย่างไร เราคนไทยจึงควรจะช่วยกันกอบกู้ฐานะธรรมะทางจิตใจให้คงอยู่ในตัวเราตลอดไป โดยเฉพาะญาติโยมที่มาวัด นับว่าได้ปฏิบัติอยู่แล้ว ทั้งที่เป็นคนเฒ่าคนแก่ คนหนุ่มสาว แม้เด็กหนุ่มๆ ก็มาฟังกันอยู่บ้างเป็นประจำ ก็นับว่าเป็นผู้ได้เดินตามเส้นทางที่ดีงาม คือเดินตามทางของบรรพบุรุษ

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า “จงเดินตามทางที่ผู้ใหญ่เดินแล้ว” ผู้ใหญ่นั้นหมายถึงผู้ที่มีธรรม ไม่ใช่ใหญ่เพราะเกิดในตระกูลใหญ่ แต่ว่าใหญ่เพราะมีธรรมะเป็นหลักครองใจ ผู้ใดมีธรรมะครองใจ แม้ยังเด็กก็เป็นผู้ใหญ่ ยังหนุ่มสาวก็เป็นผู้ใหญ่ ยิ่งเป็นคนแก่ถ้ามีธรรมะ ก็เรียกว่าน่าดู น่าเคารพ น่ากราบไหว้ น่าบูชาสักการะ เพราะมีธรรมะเป็นเครื่องประดับจิตใจ เราจึงควรจะได้ใช้ธรรมเป็นแนวทางชีวิตไว้ คนในสมัยก่อนๆ จึงได้กล่าวสอนกล่าวเตือนกันนักหนา ให้คนประพฤติธรรม ให้ตั้งมั่นอยู่ในธรรมะตลอดไป เช่นในเรื่องนี้ก็เรียกว่า สอนให้ประพฤติธรรม ๗ ประการ

ในข้อแรกท่านสอนว่า ผู้ที่จะเป็นใหญ่เป็นโตขนาดพระอินทร์ได้ นั้น จะต้องเป็นผู้บำรุงเลี้ยงมารดาบิดา

เรื่องการเลี้ยงมารดาบิดานี้เป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญในชีวิตคนเรา เพราะเราก่อกำเนิดมาจากมารดาบิดา มารดาเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้เลี้ยง เป็นผู้บำรุงรักษา ให้การศึกษาเล่าเรียน ชี้แนะแนวทาง ผิด-ถูกให้เราเข้าใจ ให้เราได้ปฏิบัติในทางที่ถูกที่ชอบอยู่ตลอดเวลา เราจึงถือว่าเป็นเจ้าบุญนายคุณ เป็นผู้อยู่เบื้องหน้าเรา ในทางพระพุทธศาสนา จัดทิศไว้ ๖ ทิศด้วยกัน เรียกว่า ทิศเบื้องหน้า เบื้องหลัง เบื้องขวา เบื้องซ้าย เบื้องบน เบื้องล่าง

ทิศเบื้องหน้า นั่นคือ มารดาบิดา เอมารดาบิดาไปไว้ข้างหน้า เพราะเป็นสิ่งที่เราจะเห็นก่อนอะไรทั้งหมด เหมือนกับทิศ

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

ตะวันออก พอดีนขึ้นเราก็เห็นดวงตะวัน ดวงตะวันเป็นของเด่นในอากาศ พอดีนขึ้นก็มองเห็นว่ามีแสงสว่าง แสงสว่างนั้นมาจากดวงอาทิตย์ ดวงอาทิตย์จึงเป็นสิ่งที่เราเห็นก่อนในตอนเช้า ฉันทัดเราเกิดมา มีชีวิตอยู่ในโลก ก็ได้เห็นคุณแม่มาก่อนใครๆ แล้วเราก็เห็นคุณพ่ออีกทีหนึ่ง คุณพ่อคุณแม่จึงถือว่าเป็นทิศเบื้องหน้า เป็นทิศที่เราจะต้องกราบต้องไหว้ ต้องเคารพสักการะบูชา

ผู้ใดละเลยไม่กราบไหว้ทิศเบื้องหน้าผู้นั้นเป็นคนคบไม่ได้ เพราะว่าทิศที่อยู่เบื้องหน้าตน ตนไม่เหลียวแล ก็เท่ากับว่า เป็นคนตาบอดตาใส มองอะไรไม่รู้จักนั่นเอง แต่คนใดมีความเคารพรักมารดาบิดา เป็นคนที่ไวใจได้ เราเข้าใกล้ก็ได้ เอามาร่วมหุ้นร่วมส่วน ทำการค้าขายอะไรก็ได้ เพราะคนประเภทนั้นพื้นฐานทางจิตใจดี มีความกตัญญูกตเวทียเป็นพื้นฐาน คนเราถ้าจิตใจมั่นอยู่ในความกตัญญูกตเวทียต่อพ่อแม่ผู้บังเกิดเกล้าแล้ว เป็นคนที่คบได้ ถ้าขาดคุณธรรมข้อนี้แล้วเห็นจะไม่ไหว เพราะฉะนั้นท่านจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ

ในครอบครัวใหญ่ๆ ที่มีความเจริญก้าวหน้า มั่นคงเป็นปึกแผ่น ก็เพราะคนในครอบครัวนั้นเคารพรักในมารดาบิดา เมื่อมีชีวิตอยู่ ก็ถือว่าท่านผู้นำเป็นผู้ที่เดินไปข้างหน้าเรา เราเป็นผู้เดินตาม ท่านเดินไปทางไหน เราก็เดินไปทางนั้น อันปกติของพ่อแม่ นั้นย่อมเดินไปในทางถูกต้องชอบ ไม่เดินไปในทางผิด ถ้าเป็นคนที่มีความสำนึกในหน้าที่ อาจจะมีบ้างที่เดินผิดทางไป เพราะ

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

ไม่รู้จักหน้าที่ของตัว เราผู้เป็นบุตรธิดาก็เรียกว่า เดินตามทางของพ่อแม่ พ่อแม่ไปทางไหนเราก็เดินไปทางนั้น ก็นับว่าปลอดภัย แต่ถ้าเดินออกนอกกลุ่มออกทางเมื่อใด ก็จะทำให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนเมื่อนั้น เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนเรื่องนี้ไว้ก่อนเป็นข้อต้น

มารดาบิดาเป็นพรหมในครอบครัว เป็นเทวดาในครอบครัว เป็นพระอรหันต์ของลูก ๆ ในครอบครัว เป็นผู้ที่เราจะต้องกราบไหว้บูชาสักการะทุกค่ำเช้าเข้านอน คนในสมัยโบราณเขาถือนักถือหนาในเรื่องอย่างนี้

แต่ว่ามาในสมัยนี้เหตุการณ์มันเปลี่ยนแปลงไป ความเคารพในมารดาบิดาก็ซึบจะน้อยลงไป ภาพอะไรที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพ่อแม่ก็น้อยลงไปทุกวันเวลา ทำไมจึงได้น้อยไปในเรื่องอย่างนี้ ก็เพราะว่าคนเราสนใจในวัตถุมากเกินไป สนใจแต่ในการแสวงหาวัตถุมากเกินไป จึงไม่สนใจในสิ่งที่เรียกว่า “จริยธรรม” การละเลยก็เกิดขึ้น

หรือบางทีอาจจะนึกเสียว่า คุณพ่อคุณแม่ท่านไม่มีอะไรที่จะต้องช่วยเหลือ ท่านมีความสุขความสบายอยู่พอแล้ว ก็เลยไม่เอาใจใส่ อย่างนี้เขาเรียกว่า “คนไม่มีหัวใจ” คือไม่ได้คิดว่าพ่อแม่ไม่ใช่ว่าต้องการแต่วัตถุเพียงอย่างเดียว ท่านต้องการเห็นหน้าลูก ต้องการให้ลูกทุกคนรู้ในสารทุกข์สุขดิบอะไรต่าง ๆ บ้าง เช่นว่า มารดาบิดาเราท่านมีเงินมีทองใช้ มีบ้านอยู่อุดมสมบูรณ์ แล้วเราก็คิดเสียว่า ไม่ต้องไปยุ่งกับท่าน ท่านอยู่สบายแล้ว อย่างนี้คิด

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

ไม่ถูก เพราะว่าคนอายุมาก คือคนแก่นี้ มักจะว่าเหว่ทางจิตใจ ความว่าเหว่ทางจิตใจนี้ทุกข์มาก เป็นเรื่องความทุกข์ในชีวิตประจำวัน ลูกที่ดีต้องสำนึกในข้อนี้ ถึงแม้ว่าท่านจะมีความสุขความสบายทางวัตถุแล้ว แต่บางทีอาจจะไม่สบายทางจิตใจก็ได้

เพราะฉะนั้น เราควรที่จะเข้าใจได้ถ้าม เช่นตื่นเข้าไปเยี่ยม ท่านเสียหน่อย ไปดูว่าเป็นอย่างไร เมื่อคืนหลับสบายดีไหม, วันนี้ต้องการอะไรบ้าง, จะให้ผมช่วยเหลือเรื่องอะไรบ้าง อย่างนี้ก็นับว่าเป็นความชุ่มเย็นใจของท่าน เพียงแต่ไปได้ถ้ามเท่านั้นท่านก็สบายใจแล้ว ไม่มีอะไรมากไปกว่านั้น ตอนเย็นเวลาจะนอนก็ไปเยี่ยม ไปดูเสียหน่อย หรือกลับจากทำงานก็ไปเยี่ยมเสียหน่อย ถ้าเราไปไหนมาก็มีอะไรมาฝากท่านบ้าง ซ้อผลไม้เล็กๆ น้อยๆ ของที่ท่านชอบเอามาฝาก ฝากคนเฒ่าคนแก่ไม่ต้องมากหรอก แต่น้ำใจสำคัญกว่าวัตถุ คนเราถ้าไม่มีน้ำใจ วัตถุมันก็ไม่มา แต่ถ้ามีน้ำใจแล้ว วัตถุมันก็ตามมาเป็นธรรมดา

เพราะฉะนั้น เราควรจะมีอะไร ไปฝากท่านบ้าง วันเกิดของท่าน ก็เอาอะไรไปให้ท่าน ไปอวยพร ความจริงเราไป“อวยพร”ผู้ใหญ่ ก็เท่ากับเราไป“รับพร”มากกว่า คือไปรับพรจากท่าน แต่เราเรียกว่าไปอวยพรให้ท่าน เรียกว่าไปอวยพรก็ถูกในแง่หนึ่งเหมือนกัน คือไปให้ท่านสบายใจ เมื่อท่านสบายใจก็กินได้นอนหลับ อายุมันขวัญยืน ถ้าว่าลูกหลาน ไม่ไปเสียเลยมันก็ไม่ไหว คนโบราณเขาจึงถือ เช่นว่า วันสำคัญ...วันตรุษ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา

❀ กำดีเสียก่อนตาย ❀

ออกพรรษา วันปีใหม่..อะไรอย่างนี้ เขาก็ไปกราบไหว้ผู้หลักผู้ใหญ่ตามบ้านนอกทั่ว ๆ ไปนั้น ใครที่แก่กว่าเพื่อนในหมู่บ้านย่อมได้รับการสักการะเคารพจากคนในหมู่บ้านนั้น เมื่อเด็ก ๆ เคยจำได้ว่า มีคนแก่อยู่คนหนึ่งที่บ้านที่อยู่ นั้น ชื่อ ตาบี้ ตาบี้เดินหลังคู้แต่ว่ามีความรู้หลายอย่าง เป็นช่างไม้..สมมติว่าจะสร้างบ้านสร้างเรือน ตาบี้ต้องไปขีดให้เขา เจาะให้เขา บากเสาะ ไม้ตัดไม้ ทั้งที่แก่เต็มทีแล้ว ก็ยังใช้แกอยู่ อยู่คนเดียว ลูก ๆ ไม่มี แต่จะไม่เดือดร้อน เพราะคนบ้านใกล้เคียงเอาใจใส่ เอาข้าวสารไปให้ เอาปลาไปให้ มีขนมมเนยก็เอาไปให้ ทุกคนในบ้านนั้นเลี้ยงตาบี้คนเดียว ให้ได้รับความสุขความสบาย

ตาบี้ นั้นจะดุลูกใครหลานใครก็ได้ จะตีก็ได้ เขาไม่ว่า ถ้าร้องมาว่า..ตาบี้ตี..แล้ว พ่อเฉยแม่เฉย เพราะเขาไว้ใจว่าตาบี้เป็นคนยุติธรรม ไม่รังแกเด็ก ไม่ตีโดยไม่มีสาเหตุ ไม่ได้ตีแรงอะไร ก็ก้านมะยมหวดกันสองสามที อาตมาก็เคยถูกแกตีเอาบ้างเหมือนกัน ร้องให้มาหาคุณแม่..แม่เฉย ถือว่าตาบี้แกเป็นคนยุติธรรม เขาเลี้ยงกันในรูปอย่างนั้น

ถ้าหากว่าวันสำคัญ เช่น วันทำบุญเดือน ๑๐ ขนมหันตาบี้เยอะเยอะ คนเอามาให้ ได้ตั้งกระเชอใหญ่ พวกเราเด็ก ๆ ก็ชอบไปบ้านตาบี้ตอนนั้น เพราะว่ามีขนมเลี้ยงอย่างนั้น

อันนี้เป็นวัฒนธรรมเป็นประเพณี ของการเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ ในเขตบ้านนั้น เขาจึงอยู่กันด้วยความสุขความสบาย คนแก่

❀ กำดีเสียก่อนตาย ❀

จะดูใคร ว่าใครก็ได้ เวลาแต่งงานก็ต้องเชิญไปนั่งเป็นประธาน มีศพก็ไป ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ บวชนาค จะต้องไปด้วยทั้งนั้น

บ้านไหนมีคนแก่ที่เขาเคารพไปนั่ง เขาถือว่าเป็นมงคล ทำอะไรถ้าไม่มีคนแก่ที่เขานับถือไปนั่ง เขาก็ว่าเอาแหละ เอ! ทำงานอะไรไม่เห็นตานั้นมา ทหาว่าเป็นคนไม่ดี แล้วตาคอนั้นจึงไม่ไปด้วย ถึงกับเสียหาย สังคมเขาเป็นอย่างนั้น จึงอยู่กับฉันท์พี่น้อง มีความสุข ไม่วุ่นวายเดือดร้อน นี่คือ ความรักความเคารพกัน

เดี๋ยวนี้คุณธรรมเหล่านั้นชักจะเลือนหายไป ไม่ค่อยจะปรากฏเหมือนเมื่อเด็ก ๆ ที่แลเห็นก็เพราะจิตใจคนเปลี่ยนแปลงไป มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ความเสียสละน้อยไป แม้กับพ่อแม่ก็ไม่อยากจะให้ เวลานี้ อยากจะเอาไว้กินไว้ใช้ผู้เดียว พ่อแม่ขออะไรบ้างก็ต้องซ้ำ แต่ถ้าตัวขอจากพ่อแม่ต้องชู้เอาให้ได้ เอาเท่านั้นเท่านั้น นิสัยข่มขืนเป็นมาตั้งแต่เด็ก เป็นหนุ่มวัยทีนเองก็ยังไม่ชู้เรื่อยไป โตเป็นผู้ใหญ่ ก็ยังชู้ต่อไป เช่นมาชู้รัฐบาลเป็นต้น จะเอานั่นเอานี้ ถ้าไม่ได้แล้ว ฉันจะลาออกจากประชาชน ไม่รู้จะไปเป็นลิงเป็นค่างที่ไหน เป็นเสียอย่างนี้มนุษย์เรา มันอูตรีไม่เข้าเรื่อง นี่เรียกว่าเป็นการชู้เชิญ เสียนิสัยมาตั้งแต่ตัวน้อยๆ ไม่เคารพผู้ใหญ่คือพ่อแม่ เวลาใครมานั่งปกครองเรา เราก็ไม่เคารพอีก จะเอาอย่างนั้นอย่างนี้ จะเอาตามชอบใจ มันก็วุ่นวายเดือดร้อน

คนโบราณเขาว่า “*คบเด็กสร้างบ้าน คบคนหัวล้านสร้างเมือง*” เขาว่าไว้อย่างนั้น ไม่รู้ว่ามันยุ่งอย่างไร เรื่องอย่างนี้ก็

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

เรื่องสำคัญอยู่ ที่เราควรจะได้เพาะให้เกิดขึ้นในสังคม คือเคารพ เลี้ยงดูมารดาบิดา ถ้าไม่เลี้ยงกายก็เลี้ยงใจ เลี้ยงใจสำคัญกว่าเลี้ยง กาย อย่างนี้แล้วก็อยู่กันด้วยความสุขสบาย

อีกประการหนึ่งเขาสอนว่า ให้เคารพผู้ใหญ่ในสกุล พ่อแม่ นี้ ท่านไม่ได้อยู่กับเราตลอดไปหรอก วันหนึ่งท่านจะต้องจากเราไป ตายไปจากโลกนี้ ทีนี้เมื่อพ่อแม่เราตายไปแล้ว เราก็ตองอุปโลกน์ ใครสักคนหนึ่งให้เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นหัวหน้าในสกุลของเรา ที่เราจะถือเป็นธงเป็นผู้นำ แล้วก็รับฟังคำสั่งสอนคำเตือนของบุคคล นั้นต่อไป

อันคนที่อยู่กันเป็นหมู่เป็นพวก ถ้าปราศจากผู้นำหมู่แล้ว จะอยู่กันได้อย่างไร ปลาก็มีผู้นำฝูง นกก็มีผู้นำฝูง วัวควายก็มีผู้นำฝูง อะไร ๆ มันก็มีหัวหน้าทั้งนั้น แม้มดตัวเล็ก ๆ ก็มีหัวหน้า

ถ้าเราไปศึกษาดูแล้วก็จะเห็นว่ามดมันมีหัวหน้าต้องดูนาน ๆ ดูตามที่มันคลานไปตามดิน จะเห็นว่า มีตัวหนึ่งไปข้างหน้า ถ้าตัว นั้นเอียงไปทางขวาพวกลูกน้องก็ไปทางขวา ถ้าตัวนั้นไปซ้ายมันก็ ไปซ้าย คดไปตามหัวหน้า ถ้าตัวนั้นลงรุก็ลงรุกัน เป็นแถวไปเลย นี้ให้เห็นว่ามันก็มีหัวหน้า นกก็มีหัวหน้า คนป่าคนเถิงที่ไม่เจริญ ด้วย อารยธรรมก็มีคนเป็นหัวหน้า เขาเคารพบุคคลผู้เป็นหัวหน้า

เรื่อง“หัวหน้า”นี้สำคัญมาก ในตัวมนุษย์เราต้องมีหัว มือก็ต้องมีหัวแม่มือ เท้าก็มีหัวแม่เท้า ระหว่างแข้งขาที่มีหัวเข่า เรื่องหัว ๆ สำคัญทั้งนั้น ถ้าหลุดไปสักหัวก็ไม่รอด หัวเข่าหลุดเดิน

❀ กำดีเสียก่อนตาย ❀

ไม่ได้ หัวแม่มือไม่มี มี ๔ นิ้วก็ไม่ได้เรื่องอะไร ต้องมีผู้นำ ขาดผู้นำแล้วก็ไม่ไหว

เพราะฉะนั้น ในครอบครัวเราต้องมีผู้นำ ผู้นำคือคุณพ่อคุณแม่ เริ่มต้น เมื่อคุณพ่อคุณแม่ตายแล้วเราก็ต้องตั้งผู้นำขึ้นใหม่ ผู้นำของเราคือผู้ที่เป็นพี่ใหญ่ในครอบครัวของเรานั้นแหละ สมมติว่า คนใหญ่เป็นผู้หญิงก็ต้องให้เป็นผู้นำ เป็นผู้ชายก็ต้องให้เป็นผู้นำ

เคยไปทำงานเขาแห่งหนึ่งบิดาตายก่อนแล้วเหลืออยู่แต่มารดา วันนั้นมารดาตาย พอมารดาตาย ลูกก็มาประชุมพร้อมกัน ลูกของแม่นั้นเป็นพระอยู่องค์หนึ่ง พอมาประชุมพร้อม ท่านก็บอกว่าต่อแต่นี้ไปขอให้พี่สาวชื่อนั้นเป็นผู้นำในครอบครัวของเรา เรื่องจัดการงานศพ ทำอะไรทุกอย่างต้องฟังเสียงคุณพี่ ทั้ง ๆ ที่ท่านเป็นพระแต่ท่านให้เกียรติแก่พี่สาว ให้พี่สาวเป็นใหญ่ในงานในการความจริงถ้าท่านเป็นเสียเองก็ได้ แต่ว่าไม่เหมาะ เพราะว่าไม่เคารพต่อพี่สาว ซึ่งเป็นพี่ใหญ่ ก็เลยตั้งให้พี่สาวเป็นใหญ่ในครอบครัวของเรา ทุกคนต้องฟังเสียงคุณพี่ ถ้าคุณพี่ว่าเขาก็ต้องเอาไม่เอาก็ต้องไม่เอา จะทำอะไรก็ต้องฟังเสียงพี่ทั้งนั้น ในงานการเรียบร้อยหมด ไม่มีการตักตักตั้งตั้งอะไรกันเลย นี่เพราะว่าเรายกคนให้เป็นผู้นำ

ในหมู่ชาติประเทศก็เหมือนกัน ก็มีผู้นำ ถ้าไม่มีผู้นำก็วุ่นวาย ผู้นำฝ่ายบริหารก็มี ฝ่ายตุลาการก็มี ฝ่ายนิติบัญญัติก็มี ตามแบบประชาธิปไตย ใครมีหน้าที่อันใด ก็ต้องปล่อยให้เขาทำหน้าที่

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

นั่น ให้เรียบบร้อยสมบุญ อย่าไปขัดคอเขา เมื่อเราให้เขาเป็นแล้วก็ให้เขาเป็นให้เต็มที่ ถ้าไปขัดคอกันนอกกฎ ก็เรียกว่าไม่เคารพระเบียบแบบแผน ไม่ประท้วงแบบเอะอะเกรียวกราว ให้คนตกใจขวัญหนีดีฝ่อ จึงจะเรียกว่ามีปัญหา ทำอะไรด้วยปัญญามันไม่วุ่นวาย แต่ถ้าทำอะไรด้วยอารมณ์แล้วก็วุ่นวาย สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อน

เวลาเราเดินทางไปไหนๆ เรามีคนนำเรียกว่าผู้นำทาง ในหมู่บูชาสักก็มีผู้นำ เรียกว่า“ทายก” ที่ถูกเรียกว่า“มรรคนายก” แปลว่า ผู้นำทาง แต่เราเรียกให้ขาดไปเสีย เรียกว่าทายก ทายกเขาแปลว่า ผู้ให้ เท่านั้นเอง ควรจะเรียกว่า“มรรคนายก” เช่นว่า พันเอกเสรี นำเราสวดมนต์ไหว้พระ เรียกว่าเป็นมรรคนายก ของวัดชลประทานฯ แล้ว ไม่ต้องตั้งให้เป็น คือเป็นด้วยการกระทำ เมื่อทำหน้าที่ในการนำเขาไหว้พระสวดมนต์ ทำบุญสุนทรทาน ก็เรียกว่าเป็นมรรคนายก เมื่อมรรคนายกว่าอย่างไร ก็ว่าตามกันไป แต่ถ้ามีเรื่องอะไรก็ปรึกษากันได้ แสดงความคิดเห็นว่าจะเอาอย่างไร ก็ฟังเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ อย่างนี้มันก็ไม่ยุ่ง

ที่นี้บางทีเวลาประชุมกัน ตกกลางคืนแล้ว คนหนึ่งไม่เห็นด้วย ออกไปยืนพูดอยู่นอกสภา อย่างนี้ก็วุ่นวาย เมื่อพูดตกลงกันแล้ว ก็เป็นอันตกลงกันไปเลย ออกไปแล้วอย่าไปพูดอีก ให้มันวุ่นวาย เพราะเรายอมรับมันแล้ว เรื่องมันก็ไม่ยุ่ง

ในหมู่พระเรานี้ก็ต้องมีผู้นำ วัดหนึ่งก็มีสมภารองค์หนึ่ง มี

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

ผู้ช่วย แล้วก็ยังตั้งองค์อื่นได้อีก องค์นั้นมีหน้าที่ดูแลข้าวของ
ภัณฑาคาริก อะไรต่างๆ เป็นหน้าที่ๆไป ต่างคนต่างทำหน้าที่ แต่
ต้องฟังเสียง สมภารซึ่งเป็นหัวหน้า ถ้าสมภารสั่งทำอะไรก็ตาม
เรื่องมันก็เรียบร้อย ในชุมชนคนใดคนไม่เคารพหัวหน้า เห็น
หัวหน้าเป็นหัวต่อ แล้วมันจะอยู่กันได้อย่างไร เกิดความทุกข์
ความเดือดร้อน เรื่องนี้สำคัญ

ในครอบครัวเราควรจะทำอะไรไว้ คือ อบรมให้เด็กรู้จัก
เคารพผู้อาวุโสในครอบครัว เช่นว่าลูกหลายคน ให้ถือว่าคนหัว
ปีว่าอะไรต้องฟัง สอนให้เขาฟังและปฏิบัติ ได้ทราบว่าเป็นครอบครัว
ชาวญี่ปุ่นเขาถือเรื่องนี้เคร่งครัดเวลาตักอาหารแจกแจกตามอาวุโส
เขาถือตามหลักพุทธศาสนา ตามวินัยของพระ พระเราแจกของ
ต้องแจกตามอาวุโส สมภารต้องได้ก่อน แล้วก็เรียงพรรษาลง
ไป จนถึงคนสุดท้ายคือสามเณร เหลือเณรก็ถึงเด็ก ตามลำดับ
อาวุโส เดินก็ต้องไปตามลำดับอาวุโส พระพรรษาแก่เดินหน้า
พรรษาอ่อนตามหลัง เรื่องไม่ถืออาวุโสมีเรื่องเดียว คือเรื่องไป
ส่วนนี้ถือไม่ได้ ใครไปก่อนต้องเข้าก่อน ถ้าไปเรียงอาวุโสอยู่ตรง
นั้นจะเกิดเรื่องกันใหญ่ อย่างนี้ไม่ถือ นอกนั้นแล้วถือทั้งนั้น เขา
วางระเบียบไว้ดี

ในครอบครัวก็เหมือนกัน ควรจะถือลำดับอาวุโสไว้ เช่น
ในญี่ปุ่น เขาเล่าให้ฟังว่า ในครอบครัวหนึ่ง ตักข้าวเลี้ยงกันในครัว
แม่เป็นคนตัก ตักให้พ่อก่อนแล้วก็ตักให้แม่ แล้วให้ลูกคนหัวปี

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

เรียงลงไปตามลำดับ จนกระทั่งถึงคนสุดท้าย คนสุดท้ายเขาเรียกว่าเจ้าข้าวตั้ง เพราะว่ามันถึงกันหม้อได้กินข้าวตั้ง การกระทำอย่างนั้นก็เป็นการฝึกให้ เคารพอวูโส นั่นเอง

เพราะฉะนั้นคนญี่ปุ่นนี้เขาเคารพกันนักหนา เคารพจักรพรรดิว่าเป็นหัวหน้า เคารพต่อรัฐบาล ต่อกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด ญี่ปุ่นจึงสร้างชาติสร้างประเทศได้รวดเร็ว เพราะความเคารพเชื่อฟังกันนั่นเอง เดียวนี้เขารับอารยธรรมใหม่มาอาจจะวุ่นวายบ้างแต่ก็ไม่มาก เพราะเชื่อเดิมมันมากกว่า เชื่อเดิมมันรุนแรงกว่า เขาก็ยังเก่งอยู่ ของเราก็ควรจะเป็นอย่างนั้น หัดตามลำดับอวูโสไว้ เด็กจะได้เคารพกันตามลำดับ

สิ่งทั้งหลายมันตั้งต้นในครอบครัวทั้งนั้นไม่ว่าอะไรเรื่องชาติ เรื่องบ้านเมือง เรื่องโลก มันมีมาในครอบครัวทั้งนั้น ถ้าเราเริ่มต้นอะไรไว้ในครอบครัวแล้วมันก็กลายเป็นเรื่องใหญ่ไปได้ลูกของเราไปอยู่ที่ไหน มันก็เอาระเบียบในครอบครัวไปใช้ เคารพบูชากันเป็นนิสัย อันนี้มันดี คนงานคนกรเราก็เหมือนกัน เราต้องตั้งหัวหน้าไว้ คนนี้เป็นหัวหน้าในเรื่องครัว นี้หัวหน้ารับแขก คนนั้นหัวหน้าเผ่ารถ ต้องรับผิดชอบ ตั้งไว้อย่างนั้น ทุกคนต้องเคารพหัวหน้า เป็นเรื่องระเบียบธรรมะ เรียกว่าเคารพตามอวูโส

เพราะฉะนั้น จึงวางหลักในครอบครัวไว้ว่า ให้เคารพผู้ใหญ่ในสกุล ต้องมีผู้ใหญ่ แล้วจะให้ดีต้องประชุมกันบ่อยๆ คนที่เป็นสมาชิกในครอบครัวต้องประชุมกันบ่อยๆ วันนั้นไปประชุมบ้านนั้น

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

วันนี้ไปประชุมบ้านนี้ ถ้ามีหลายคน สมมติว่า ๕ คนพี่น้อง เรานัดประชุมกัน วันเสาร์อาทิตย์ไปประชุมกันเสียทีหนึ่ง ปรีกษาหารือกันในเรื่องการทำมาหากิน ในเรื่องปัญหาเรื่องนั้นเรื่องนี้ พบปะกันเสียบ้าง ความสามัคคีมันก็เกิด

แล้วเวลาไปประชุมพาเด็กไปด้วย เด็กให้เขาประชุมกัน ในหมู่เด็ก ไปเล่นกัน สนุกตามประสาเด็ก ผู้ใหญ่ก็คุยกันตามประสา ผู้ใหญ่รับประทานอาหารด้วยกัน อย่างนี้ทำให้เกิดความสมานฉันท์ เกิดความรักความสามัคคีในสกุลเดียวกัน อยู่กันด้วยความมั่นคงต่อไป มีปัญหาอะไรก็ปรึกษากัน คนไหนเป็นผู้ใหญ่ในที่ประชุมเราต้องเคารพต่อหัวหน้า เป็น“อปริทานิยธรรม” เรียกว่าธรรมเป็นที่เป็นไปเพื่อความเจริญถ่ายเดียว ไม่เสื่อม เพราะมีการประชุมกันบ่อย ๆ

คนเรานั้นอยู่คนเดียว ความคิดความอ่านก็คับแคบ แต่ถ้าได้ปรึกษารื้อกันแล้ว ความคิดมันก็กว้างออกไป มีเรื่องอะไร เอามาปรึกษากัน มันหลายหัว ก็ช่วยกันคิดช่วยกันตรอง ช่วยกันแก้ไข ขจัดปัญหาเหล่านั้น ก็เป็นเครื่องช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้า

จึงต้องมีการประชุมกันบ้าง พบปะกันนาน ๆ ก็นัดพบกันเสียทีหนึ่ง คุยกันแล้วก็ปรึกษารื้อในเรื่องการงาน อันนี้เป็นเรื่องดี พี่ ๆ น้อง ๆ ไม่เคยพบกัน มันห่างกันออกไป เพราะไม่ได้พบกันเลย แต่ถ้ามาพบกันบ่อย ๆ ก็เกิดความคุ้นเคยสนิทสนม

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

พระพุทธเจ้าท่านจึงตรัสว่า “*วิสุตาสา ปรมา ญาตี - ความคุ่น
เคยนั้นแหละเป็นญาติอย่างยิ่ง*” แม้เราเป็นญาติโดยสืบสายโลหิต
แต่ไม่คุ่นกันก็ไม่เป็นญาติที่นี้มาพบปะกันก็เรียกว่าเป็นญาติอย่างยิ่ง
จึงต้องเคารพกันตามลำดับ พบปะกัน ปรีกษาหารือกัน การอยู่กัน
ก็จะเรียบร้อย ไม่มีเรื่องอะไรเสียหาย อันนี้ประการหนึ่ง

สำหรับวันนี้ก็พูดกันเพียงนี้ก่อน วันหน้าก็ค่อยต่ออีกใหม่ จึง
ขอหยุดไว้แต่เพียงนี้

วันนี้เอง เร่งกระทำ ซึ่งหน้าที่
อันวันตาย แม้พรุ่งนี้ ใครรู้ได้

สิ่งล่วงแล้ว แล้วไป อย่าไผ่หา

ที่ไม่มา ก็อย่าพึง คณิงหวัง

อันวันวาน ผ่านพ้น ไม่วนวัง

วันข้างหน้า หรือก็ยังไม่มาเลย

ผู้ใดเพิ่น เห็นชัด ปัจจุบัน

เรื่องนั้นนั้น แจ่มกระจ่าง อย่างเปิดเผย

ไม่แฉ่งอ่อน คลอนคลั่ง ตั้งเช่นเคย

รู้แล้วเลย ยิ่งเร่ง ให้ก้าวไป

วันนี้เอง เร่งกระทำ ซึ่งหน้าที่

อันวันตาย แม้พรุ่งนี้ ใครรู้ได้

เพราะไม่อาจ บอกรปิด หรือผิดไว้

ต่อความตาย และมหา เสนามัน

ผู้มีเพียร เวียนเป็น อยู่เช่นนี้

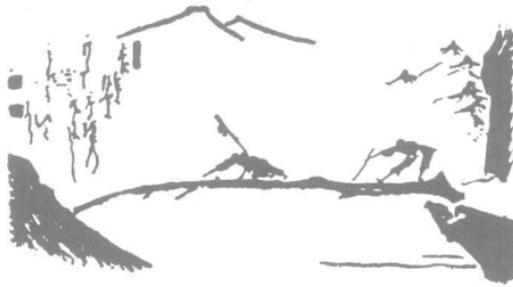
ทั้งทิพา ราตรี แข็งขยัน

นั่นแหละผู้ “ภักทเท- กรัตต์” อัน

สัตบุรุษ ผู้รู้, ท่าน กล่าวกันเอย ฯ

พุทธทาสภิกขุ

❀ ทำดีเสียก่อนตาย ❀

ถ้าไม่อยาก ให้ถูกลัก ทุเลมาก
ต้องข้ามฟาก ให้พ้น ก่อนตนแก่

ความแก่หง่อม ย่อมถูกลัก ทุเลมาก
ตั้งคนบอด ข้ามฟาก ฝั่งคลอง,หา
วิธีไต่ ใหลำ คลานคลำมา
กิริยา แสนถูกลัก ทุเลแล

ถ้าไม่อยาก ให้ถูกลัก ทุเลมาก
ต้องข้ามฟาก ให้พ้น ก่อนตนแก่
ก่อนตามีต หูหนวก สะดวกแท้
ตรองให้แน่ แต่เนิ่น ๆ รีบเดินเอย ๆ

พุทธทาสภิกขุ

ธมฺมํ สุจฺริตํ จเร
ทึองประทฤติธรรมให้สุจริต

ธมฺโหม หเว ธกฺขติ ธมฺมจาริ
ธรรมรักษาผู้ประทฤติธรรมเป็นนิจ

ธมฺโหม สุจฺฉินฺโน สุขมาวหาติ
ธรรมที่ประทฤติดีแล้ว ย่อมนำสุขมาให้